

Jaczó Dániel:

A használt szoftverekkel való kereskedés szerzői jogi értékelése és bírósági gyakorlata

– az Európai Unió irányelveinek és esetjogának tükrében –

BEVEZETÉS

A használt szoftverekkel való kereskedés lehetősége a szoftverjog elméletének és üzleti gyakorlatának Janus-arcú mellékhajtása: paradoxitását éppen az az ellentmondás láttatja, amely a jog biztosította keretek és a gyártók által alkalmazott korlátozások között feszül. A közösségi jogot értelmező ítéletében, az Oracle v. UsedSoft ügyben az Európai Unió Bírósága ugyanis nemrég kimondta, hogy a használt szoftver műpéldányán beáll a jogkimerülés, így az szabadon továbbértékesíthető, ugyanakkor a gyártók által alkalmazott licencfeltételek túlnyomó többsége tiltja vagy korlátozza a továbbértékesítés lehetőségét. A használt szoftverek továbbértékesíthetőségének kérdése tehát korántsem zárható le az említett ítélettel, az ugyanis inkább a tagállami bíróságok gyakorlatának szintéziseként, valamint az alkalmazandó irányelvek értelmezésének útmutatójaként értékelhető, ám kevésbé valószínű, hogy a vagyoni jogi jogosultak és a felhasználók érdekeinek konfliktusát ez végérvényesen feloldaná. A probléma komplexitása rávilágít arra, hogy a szoftverjog a szerzői jogból kinövő jogterületként egyre inkább önálló és differenciáltabb szabályozást igényel, hiszen – mint erre a dolgozatomban rámutatni kívánok – a jogkimerülés intézménye sem értelmezhető és alkalmazható más szerzői művekkel teljesen analóg módon. A jogkimerülés, mint a szerzői jogi korlátozások rendszerének egyik meghatározó eleme természetesen a Lessig által emlegetett „szerzői jogi háborúnak”¹ az egyik harctere, amelyen a jogosultak és a felhasználók érdekei egymásnak feszülnek.

Dolgozatomban számos, a hatályos szabályozás és a jelenkori bírósági gyakorlat tükrében megválaszolható vagy legalább kikövetkeztetésre lehetőséget engedő kérdésre keresem a választ, úgymint: Milyen értelmezési kérdéseket és lehetőségeket vet föl a jogkimerülés intézménye a digitális világban, a számítógépi programok felhasználása terén? Milyen hatása lehet az Oracle v. UsedSoft ügyben hozott ítéletnek a joggyakorlatra és a szoftvercégek piaci magatartására? Vajon ki nyeri meg a jogkimerülés mezején a csatát? A gyártók, akik a jogkimerülést minden jogszabályi tiltás ellenére kizárják általános szerződési feltételeikben? Van olyan jogi lehetőség, amely a gyártók érdekeit képes érvényre juttatni úgy, hogy az jogilag is támadhatatlan legyen? Vagy a végfelhasználók és a másodlagos szoftverpiac szereplői kerülnek ki győztesen, mivel a jogalkotók és a bíróságok az ő érdekeiket támogatják? Egyáltalán fontos-e és védelmezendő-e a másodlagos szoftverpiac? Ezek a kérdések csak két külön szemszögből, a gyártók és a felhasználók érdekeinek együttes vizsgálata mentén válaszolhatók meg. A kérdésekre adott válaszaim pedig következtetések, kísérletek annak körvonalazására, milyen irányba fejlődik a szoftverjog, milyen mozgatórugók hatnak arra kényszerítő erőként, és mit kezdhet ezzel a kodifikált jog mint az állami jogérvényesítés eszköze.

I. JOGI HÁTTÉR, A JOGKIMERÜLÉS SZABÁLYA

1. Bevezető gondolatok a jogkimerülés fogalomrendszeréhez

A tulajdonjog fogalmának a szerzői jog fogalomrendszerébe illesztéséről azért szükséges előljáróban néhány szót ejteni, mert a jogkimerülés intézménye éppen a szerzői jog és a tulajdonjog összefüggéseire épülő definíciókkal írható le. A szerzői jogban a tulajdonjog kifejezéssel két esetben találkozhatunk: az egyik kifejezés nemcsak a szerzői joghoz, hanem az iparjogvédelmet is felölelő szellemi alkotások jogához kapcsolódik, és a „szellemi tulajdon”, illetve a „szellemi tulajdonjog” szó szerkezetekben használatos, a másik pedig „műpéldány tulajdonjoga” kifejezés, amely a szerzői jog világából ismert.

A „szellemi tulajdonjog” kifejezés ma már általánosan használatos a szellemi alkotások fölötti jogok (különösen a vagyoni jogok) megjelölésére, így ez a szó szerkezet megjelenik számos nemzetközi egyezményben és európai uniós irányelvben. Boytha György felhívja a figyelmet arra, hogy bár az érintett terület kezdettől alkalmazta a tulajdoni megközelítést, ez a szóhasználat mégis folyamatos meghasonlást okozott, hiszen klasszikus tulajdonként soha nem lehetett a szellem alkotásaira tekinteni, amit csak megerősített az alkotásokhoz kapcsolt személyhez fűződő jogok elméleti háttérének megszületése, illetve e jogok törvényi biztosítása számos országban a 19. században². Ezzel szemben Ficsor Mihály a szellemi tulajdonjog fogalmának használata mellett érvel, amely álláspontja szerint azért szabatos, mert kifejezi az egyéb, dologi tulajdonjogoktól való elkülönülés érdemi szempontját (a szellemi jelleget)³. A szellemi alkotás fogalma helyébe lépő, és egyre széleskörűbben használt szellemi tulajdon kifejezés létjogosultsága tehát az arról szóló elméleti vita fényében ugyan erősen vitatható, kétségtelen azonban, hogy a fogalom megfelelő tartalmú használatához éppen annak szem előtt tartása szükséges, amit Ficsor is hangsúlyoz: tudniillik hogy a „szellemi” jelző éppen a dologi tulajdonjogtól való különbözőséget emeli ki, így a kifejezés nem arra hivatott, hogy a dologi tulajdonjoggal való teljesen analóg gondolkodást segítse elő. Emellett pedig tudatosítani kell azt, hogy a szó szerkezetben a „szellemi” jelző voltaképp egy epitheton ornans, ha ugyanis valaki egy szoftver tulajdonjogáról, tulajdonosáról beszél, az meglehetősen pongyolán fejezi ki magát, mivel helyesen szellemi tulajdonjogot és vagyoni jogi jogosultat kellene mondania.

A másik - témánk szempontjából fontosabb – kifejezés a műpéldány tulajdonjoga. Ez nem magához a szerzői műhöz kötődik, hanem az azt tartalmazó dologi műpéldányhoz: a tulajdonjog egy dolgon áll fenn, egy fizikai hordozón, amely alkalmas a mű egy többszörözött példányának tartósan rögzített formában való megőrzésére (könyv, lemez, magnókazetta, VHS, CD, DVD stb.)⁴. Noha a műpéldány tulajdonjoga jellegénél fogva már valóban inkább egy dologi jogias jellegű jogviszonyt jelöl, rá kell rámutatni, hogy a műpéldány tulajdonjogának az átruházása rendszertanilag szintén egy szerzői jogi kategória: nemcsak azért, mert a kifejezéssel a szerzői jogban találkozunk, hanem mindenekelőtt azért, mert a tulajdonátruházásnak egy speciális formájáról van szó, amelynek tartalmát, az abban foglalt jogosultságok körét a szerzői jog határozza meg. A műpéldány tulajdonjoga márpedig szűkebb jogosultságokat eredményez, mint a hagyományos tulajdonjog. Ha jogszerűen

megszerzem egy műpéldány tulajdonjogát, úgy ezzel a fizikai hordozóval egyes tulajdonjogi jogosultságokat gyakorolhatok – így eladhatom, elajándékozhatom – mivel azonban ez a dolog egy szerzői művet tartalmaz, nem vagyok jogosult annak bérbeadására és nyilvános haszonkölcsönbe adására (valamint olyan földrajzi területre való behozatalára sem, amelyen belül a jogkimerülés annak territoriális jellegére tekintettel nem következett be). Természetesen amint a hordozóról eltávolítom az azon található szerzői jog által védett művet, máris megváltozik a helyzet, és az így „megmaradt” anyaggal már bármit tehetek. Az adott dolgot azonban mindaddig műpéldánynak kell nevezni, amíg az a szerzői mű egy másolatát magába foglalja, és mint ilyen speciális dologra a szerzői jognak a műpéldányra vonatkozó szabályai alkalmazandók. A műpéldány tulajdonjogának az átruházása voltaképpen nem más, mint egy szerzői művet inkorporáló dolog tulajdonjogának az átruházása, amelyre vonatkozóan a tulajdonjog biztosította jogosítványok a tulajdonost azokkal a korlátozásokkal illetik meg, amelyeket a szerzői jog a szerző vagy más jogosult érdekeinek védelme érdekében szab, és amelyek mindaddig vonatkoznak az adott dologra, amíg az a szerzői művet magába foglalja. A jogkimerülés szabálya így a műpéldány tulajdonosának a szempontjából éppen a műpéldány tulajdonjogának a tulajdonjogias természetét megerősíti azzal, hogy biztosítja annak elidegeníthetőségét, kimondva, hogy a dologban tárgyiasult műpéldány tekintetében annak első jogszerű megszerzésétől kezdve a terjesztés kizárólagos joga a továbbiakban nem gyakorolható, a bérbeadás, a nyilvános haszonkölcsönbe adás és a jogkimerüléssel nem érintett földrajzi régióba való behozatal jogának a kivételével.

2. A jogkimerülés intézményének kialakulása a közösségi jogban⁵

A jogkimerülés intézményét a közösségi jogban az Európai Bíróság gyakorlata alkotta meg az 1970-es évektől. A bíróság jogfejlesztő jogértelmezése a Római Szerződésnek a szabad árumozgást biztosító, a mennyiségi korlátozások és az azzal azonos hatású intézkedések általános tilalmát kimondó előírásai alól kivételeket engedő 30. cikkéből⁶ indult ki, amely egyfelől lehetővé teszi az áruforgalomra vonatkozó olyan tilalmat vagy korlátozást, amelyet „az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme” indokol, másfelől viszont előírja, hogy „az ilyen korlátozások... nem lehetnek sem önkényes hátrányos megkülönböztetés, sem álcázott korlátozás eszközei a tagállamok közötti kereskedelemben”.

Az Európai Bíróság először a párhuzamos import kizárásának tilalmával foglalkozott, és felismerve, hogy a szellemi tulajdonjog fennállása – és annak territoriális jellege – alkalmas kereskedelmi korlátozások bevezetésére, kimondta, hogy a szellemi tulajdon fennállásának elismerése nem eredményezheti annak a közösségi joggal ellentétes célra irányuló gyakorlását, így nem használható fel a párhuzamos import kizárására⁷. A párhuzamos import terén kialakult gyakorlat vezetett el a közösségi jogkimerülés tanának megalkotásához, amelyet először a szabadalmi és védjegyjog terén alkalmazott a bíróság⁸, később pedig a szerzői jogra is kiterjesztette azt⁹. A közösségi jogkimerülés elve ezt követően egymást követő ítéletek során kristályosodott ki, és így vált később a közösségi irányelvek részévé: ennek megfelelően a legfontosabb közösségi szerzői jogi irányelvek - Irányelv a számítógépi programok jogi védelméről (91/250/EGK), Irányelv a bérbeadás jogáról és a kölcsönzés jogáról, valamint meghatározott, a szerzői joggal rokon jogokról a szellemi tulajdon területén (92/100/EGK), Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az adatbázisok védelméről (96/9/EK) - mind tartalmazzák rendelkezést a jogkimerülésre nézve.

3. A jogkimerülés szabálya a Szoftver-irányelvben

A 2009/24/EK irányelvben újrakodifikált 91/250/EGK tanácsi irányelv a számítógépi programok jogi védelméről (Szoftver-irányelv) az első kötelező szerzői jogi tárgyú uniós jogi eszköz. A jogkimerülés szabályát a Szoftver-irányelv 4. Cikk (2) bekezdése rögzíti: *A program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot, a számítógépi program vagy valamely másolata további bérbeadásának ellenőrzéséhez való jog kivételével.* A Szoftver-irányelvben rögzített szabály érdekessége, hogy noha a jogkimerülés szabályát – tárgyi hatályából eredően – kifejezetten a szoftverek tekintetében rögzíti, a jogkimerülést az egyes nemzeti jogok a szerzői művekre vonatkozóan általánosságban rögzítik.

Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról, vagyis az INFOSOC-Irányelv Preambuluma a következőket rögzíti: (28) *Az ebben az irányelvben biztosított szerzői jogi védelem magában foglalja az anyagi hordozón rögzített művek terjesztésének ellenőrzésére vonatkozó kizárólagos jogot.* (29) *A jogkimerülés kérdése nem merül fel sem általában a szolgáltatások, sem különösen az online szolgáltatások esetében... A CD-ROM-mal vagy a CD-I-vel ellentétben – amelynél a szellemi tulajdon anyagi hordozóban, vagyis árucikkben ölt testet – minden online szolgáltatás engedélyhez kötött cselekménynek minősül, amennyiben a szerzői jog vagy valamely szomszédos jog ezt megköveteli.*

A jogkimerülés mibenlétének megértéséhez mindenképp a terjesztés jogának tartalmát kell meghatározni, tekintve, hogy a jogkimerülés a terjesztés jogát meríti ki. A Szoftver-irányelv 4. cikke szerint a szoftver szerzőjének a mű többszörözéséhez, átdolgozásához és a bérleti jogot is magában foglaló terjesztéséhez fűződik kizárólagos engedélyezési joga. Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelvben újrakodifikált, a bérleti jogról és a használati jogokról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 92/100/EGK irányelv (Bérleti Irányelv) a szoftveren fennálló jogokat a használati jog nevesítésével bővíti, és megjegyzendő, hogy a lehívásra hozzáférhetővé tételt (mint a terjesztéstől elkülönülő felhasználási módot) pedig az INFOSOC-irányelv vezeti be.

A terjesztés fogalmát sem a Szoftver-irányelv, sem más uniós irányelv nem definiálja. A definitív meghatározáshoz egy nemzetközi dokumentumhoz kell visszanyúlnunk: a WIPO égisze alatt 1996-ban Genfben megkötött Szerzői Jogi Szerződés (WCT) 6. Cikke – a terjesztés joga cím alatt – az alábbi meghatározást adja: (1) *Az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy engedélyezzék műveik eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára adásvétel vagy a tulajdonjog egyéb átruházása útján való hozzáférhetővé tételét.* Ha a definíciót kiegészítjük azokkal a fogalmi elemekkel, amelyeket az uniós irányelvek adnak a terjesztés fogalmához, a terjesztés a következő fogalmi elemekből épül fel:

- a mű műpéldány(ok)ban ölt testet, azaz a mű anyagi hordozón rögzített eredeti vagy másolati példánya(i) tekintetében valósulhat meg a felhasználás – miként erre az INFOSOC-irányelv egyértelműen rámutat;
- a terjesztés a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel útján valósul meg; a nyilvánosság fogalmát ugyan a WCT nem határozza meg, de a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint ez alapvetően nem egy szűk kört (pl. baráti, családi vagy céges társaság), hanem a nagyközönséget jelenti, vagyis egy olyan potenciális befogadó közeget, amelybe bárki beleérthető, amelyből senki nincs kizárva;
- a terjesztés neveit pedig különböző (a műpéldány birtokának átruházásával járó) jogcímek jelentik: a WCT ugyan a terjesztés fogalma alatt még csak az „*adásvétel vagy a tulajdonjog egyéb átruházása útján való hozzáférhetővé tételét*” értette (és külön említette a bérleti jogot és a haszonkölcsönzési jogot), a Szoftver-irányelv szerint a bérleti jog, a Bérleti Irányelv szerint pedig a haszonkölcsönzési jog is a terjesztés egy-egy nemének tekintendő.

A terjesztési jog kimerülése ugyanakkor – a rendelkezésünkre álló definíciók szerint – nem a terjesztési jog alá tartozó valamennyi részjogosítványhoz, hanem csak a műpéldány vagy a másolat tulajdonjogának átruházásához kötődik. A Szoftver-irányelv szerint a jogkimerítő aktus a mű „*példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása*” – vagyis e definíció szerint nem bármely tulajdonátruházó aktus, hanem kifejezetten az adásvétel. Megjegyezzük, hogy a WCT definíciója szerint viszont a terjesztés joga magába foglalja a mű „*eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára adásvétel vagy a tulajdonjog egyéb átruházása útján való hozzáférhetővé tételét*”. Ami egyértelműen ki van zárva a jogkimerülésből, az a bérleti jog és a haszonkölcsönzési jog. Ez két dolgot is jelent: egyrészt azt, hogy a jogkimerülést a műpéldány tulajdonjogának az átruházása eredményezi, másrészt pedig azt, hogy a terjesztés joga ekként csak a további tulajdonátruházások tekintetében merül ki – a bérbeadás és a haszonkölcsönzés engedélyezésének a joga a továbbiakban is a szerző (vagy a jogosult) kizárólagos joga marad. Arra a kérdésre, hogy a műpéldány tulajdonjogának átruházására irányuló ügyleten szűkítően csak az adásvételt kell érteni, vagy voltaképp a tulajdonjog átszállását eredményező bármely ügyletet, a válasz bizonytalan. Az mindenesetre bizonyossággal kijelenthető, hogy a műpéldány tulajdonjogának első átruházására a kereskedelmi forgalomban jellemzően adásvétellel kerül sor.

Az INFOSOC-irányelvből kiolvashatóan a terjesztés jogát csak a dologi műpéldányok terjesztésével, felhasználási szerződés teljesítéseképpen történő tulajdonba adásával (ennek engedélyezésével) lehet kimeríteni, tehát a szerzői műnek sugárzással vagy on-line nyilvánosságához közvetítésével nem. A lehívásra hozzáférhetővé tétel fogalmának megalkotásával az INFOSOC-irányelv voltaképp egy új felhasználási módot jelölt meg, amelyet fogalmilag nem vont a terjesztési jog gyakorlásának a körébe. A szoftvereket érintő perekben a korábbi bírósági gyakorlatban megjelent az a fajta értelmezés is, amely az online lehívásra hozzáférhetővé tételt nem tekintette a terjesztési jog gyakorlásának, ennél fogva az ilyen felhasználásra nem alkalmazta a jogkimerülést¹⁰. Ezt a jogértelmezést csak az Oracle v. UsedSoft ügyben hozott ítélet haladta meg – ezt csak előljáróban jegyzem meg, és a legújabb jogértelmezési fejleményeket a fenti jogesetet taglaló fejezetben mutatom be. Reflexióként

csak annyit jegyzek meg, hogy a terjesztés és a műpéldány fogalmának ezen hagyományosabb értelmezése valószínűleg már csak azért sem lett volna sokáig fenntartható, mert a szoftver-értékesítések jelentős hányada ma már on-line letöltés útján valósul meg, és nem lehet kétségünk afelől, hogy a letöltéses átruházás (és felhasználási jogosítás) a jövőben teljeseen kiszorítja a fizikai hordozón megvalósuló bolti értékesítést.

A jogkimerülés területi hatályát tekintve regionális, az EGT területére korlátozódik: „...a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot.” A jogkimerülés eredendően a szerzői jog nemzeti jogrendszerekben kodifikált territoriális jellegére tekintettel jellemzően nemzeti jogkimerülés volt, hazánk 2004-es EU-csatlakozását megelőzően a magyar szerzői jog is csak a nemzeti jogkimerülést ismerte el. A regionális jogkimerülés lényegi tartalmában azonos a nemzeti jogkimerüléssel, csak éppen a jogkimerülés szabályával érintett földrajzi határokat nem az országhatárok rajzolják meg, hanem nemzetközi szerződés alapján valamely nagyobb gazdasági egység alkotta közös határ, ez az uniós jogkimerülés esetében az Európai Gazdasági Térséget alkotó országok által határolt területet jelenti. A nemzeti, illetve a regionális jogkimerülés esetében egy műpéldány tulajdonjogának első átruházása csak akkor jogkimerítő hatású, ha a művet az adott országban vagy gazdasági régióban forgalomba hozták. A külföldi (EGT területén kívüli) forgalomba hozatal akkor sem jogkimerítő hatású, ha az külföldön (az EGT területén kívül) a belföldi (EU-tagállami állampolgársággal rendelkező) jogosult egész világra jogosító terjesztési engedélye alapján történt is. A nemzeti vagy regionális jogkimerülés tehát egyúttal importjogot is biztosít a jogosultnak: a jogosult maga döntheti el, hogy melyik külföldi (vagy gazdasági régió kívüli) terjesztőnek ad kizárólagos jogokat, és milyen feltételekkel, így nem kell attól tartania, hogy a külföldön (vagy pl. az EGT-n kívül) forgalomba hozott példányokkal bárki párhuzamos importot hajthat végre, kihasználva az egyes országok/régiók közötti gyártási-terjesztési és árszínvonalbeli különbségeket.

A jogkimerülés további feltétele, hogy a műpéldány tulajdonjogának átruházásával való forgalomba hozatal a jogosult hozzájárulásával történjen. Ez azt jelenti, hogy a jogszerűtlenül előállt műpéldányok tulajdonjogának átruházása nem jogkimerítő hatású (pl. ha a kiadó a kiadói szerződésben meghatározott példányszámot túllépve gyárt le műpéldányokat).

4. A felhasználási szerződés és a statutory license mint kiegészítő jogalap

Szoftver esetében a jogkimerüléssel járó műpéldány-tulajdonátszállást nem tanulmányozhatjuk azonban a szoftverre vonatkozó, a műpéldány tulajdonjogát megszerző személyt megillető felhasználási engedély vizsgálata nélkül. Maga a jogkimerülés ugyanis csak a műpéldány tulajdonátruházással való terjesztésének a jogát meríti ki, nem érinti azonban a jogosultnak azt a kizárólagos jogát, amely egyébként a szoftver felhasználásának engedélyezésre vonatkozik. Szoftver esetében ugyanis annak érzékeléséhez a program számítógépen történő futtatása szükséges, amely már önmagában is megfelel a szerzői jog által definiált többszörözés fogalmának, ennek következtében – Faludi megfogalmazása szerint – a számítógépi program érzékelése és annak szerzői jogi értelemben vett felhasználása összecsúszik¹¹. Szoftver esetében – eltekintve a forráskód, vagy a programterv, programleírás, más kapcsolódó, szöveges dokumentáció olvasásától – jellemzően nincs

műfelhasználástól független műérzékelés, illetve a műfelhasználástól független műérzékelés gazdasági jelentőséggel alig bír: az érzékelés másodlagos, a hangsúly a funkcionalitás megvalósításán van, amely azonban a technikai jellemzők miatt mindig másolatkészítés - azaz többszörözés, a szerzői vagyoni jog alá tartozó cselekmény¹².

A Szoftver-irányelv a szerző kizárólagos jogai közé sorolja a számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, részben vagy egészben történő tartós vagy időleges többszörözésének engedélyezését (4. Cikk (1) bekezdés a.) pontja). A többszörözéshez pedig a következő értelmező rendelkezést fűzi: *Amennyiben a számítógépi program betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása szükségessé teszi az ilyen többszörözést, az ilyen cselekményhez szükséges a jogosult engedélye.* A 4. Cikk b.) pontja pedig a szoftver átdolgozásának engedélyezéséhez való jogot rögzíti: *(...a szerző kizárólagos jogai közé tartozik az alábbi cselekmények elvégzése vagy engedélyezése) ... b) a számítógépi program lefordítása, átdolgozása, feldolgozása és bármely más módon történő módosítása, valamint ezek eredményének többszörözése a számítógépi programot módosító személy jogainak sérelme nélkül.*

A megszerzett szoftver-műpéldány felhasználására tehát főszabály szerint a felhasználási szerződés, a licenc jogosítja fel a műpéldány tulajdonosát. Annak az alapvetésnek, mely szerint önmagában a dologi műpéldány tulajdonjogának a megszerzése felhasználási jogot nem keletkeztet, igazából a használt szoftverek piacán van jelentősége: felhasználási engedély általában az adott szoftver eredeti műpéldányhoz kapcsolódik, azonban az is elmondható, hogy ez az engedély általában nem engedi meg a felhasználási jogok harmadik személynek történő átengedését. Faludi Gábor a jogkimerülés (jogszabály általi) megengedettségének, és a licencszerződések felhasználási jog átengedését tiltó rendelkezésének paradoxitását olyan jogértelmezéssel véli feloldhatónak, amelyből végeredményben a felhasználási engedély harmadik személyre ruházhatóságát tiltó szabály semmissége vezethető le. Faludi érvelése szerint amennyiben egy műpéldányra vonatkozóan a terjesztés joga kimerült (azaz a tulajdonátruházás engedélyezésének joga már nem gyakorolható), úgy a műpéldányhoz kapcsolódó felhasználási jog harmadik személynek való átengedését tiltó szerződéses kikötés sem áll meg, mégpedig jogi lehetetlenség, illetve jogszabályba ütközés miatt, amelyek részleges semmisségre vezetnek: *„Ilyenkor tehát az a kikötés, amely a hordozó tulajdonátruházásával összefüggésben történő felhasználási jogátengedést megtiltja, semmis a jogkimerülés szabályába történő ütközés miatt”*¹³.

A felhasználási jog átruházását tiltó rendelkezések érvénytelensége más úton is levezethető. A Szoftver-irányelv 5. Cikke az engedélyhez kötött cselekmények alóli kivételeket sorolja föl, annak azonban az 1. bekezdésével kell kiemelten foglalkoznunk, ez vonatkozik ugyanis a fentebb idézett, a 4. Cikk (1) bekezdésének a.) és b.) pontja szerinti felhasználási módokra (többszörözés és átdolgozás). Az 5. Cikk (1) bekezdése így szól: *Külön szerződéses kikötés hiányában a 4. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontjában foglalt cselekményekhez nem szükséges a jogosult engedélye, ha azokra azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is.* Az Irányelv preambuluma (13) bekezdése szerint: *„A szerző arra vonatkozó kizárólagos jogát, hogy megtiltja műve jogosulatlan többszörözését, számítógépi programok esetében alá kell vetni annak a korlátozott kivételnek, miszerint a programot jogszerűen megszerző személy számára lehetővé kell tenni a program használatához*

műszakilag szükséges többszörözést. Ez azt jelenti, hogy a program jogszerűen megszerzett példányának felhasználásához szükséges betáplálás és futtatás, valamint a program hibáinak kijavítása szerződésben nem tiltható meg. Overdijk, Putt, Vries és Schafft tanulmányukban e szabályt statutory license-nek, azaz törvényes felhatalmazáson alapuló felhasználási engedélynek nevezik¹⁴. Az idézett tanulmány szerzői megjegyzik, hogy a „statutory license” jogi értelemben valójában nem egy jogosultság, hanem a szerző (vagyoni jogi jogosult) kizárólagos jogainak egyik korlátja. Az 5. Cikk (1) bekezdése alkalmazhatóságának feltétele, hogy a műpéldányt birtokló személy azt jogszerűen megszerző személy legyen, továbbá e jog (betáplálás, futtatás, műszakilag szükséges többszörözés, hibajavítás) őt csak a rendeltetésszerű használat keretében illeti meg. Kérdés viszont, hogy ki minősül jogszerű megszerzőnek? Az, aki a műpéldány tulajdonjogát adásvétellel megszerezte, vagy csak az, aki a jogosulttól származó felhasználási engedéllyel is rendelkezik? Az előzőnél is nehezebb kérdés az, hogy mit jelent a rendeltetésszerű használat? Erre általános és precíz válasz aligha adható, hiszen ennek megítélése estenként különböző lehet. Nyilvánvalóan felhasználási szerződés birtokában kijelenthető: a rendeltetésszerű használat a jogosult által a licencszerződésben megengedett felhasználás módjának és mértékének betartásával megvalósított használat. Licencszerződés nélkül viszont meglehetősen nehéz, noha például egy felhasználási kézikönyv megléte, az abban megjelölt funkciók leírása már nagy segítség lehet, a rendeltetésszerű használat módjának és mértékének meghatározásához. A statutory license tehát lehetővé teszi a rendeltetésszerű használatot akár EULA hiányában, akár olyan EULA esetében, amely egyébként a felhasználási engedély átruházását kizárja. Meg kell jegyezni, hogy az 5. Cikk (1) bekezdése nem egy diszpozitív szabály. A „külön szerződéses kikötés hiányában” („in the absence of specific contractual provision”) arra utal, hogy természetesen maga az EULA az, amely engedélyt ad a betáplálásra, futtatásra, általánosságban a rendeltetésszerű használatra vonatkozó cselekményekre. Az Irányelv megfogalmazása szerint tehát e jog akkor is megilleti a műpéldányt jogszerűen megszerző személyt, ha az ilyen tartalmú rendelkezés esetleg hiányzik az EULA-ból, vagy ha az átruházásra EULA nélkül kerül sor. A Preambulum (13) bekezdéséből viszont világosan kiolvasható, hogy e szabálytól eltérni nem lehet. (Érdekes mód a magyar Szjt. 59.§ (1) bekezdése e szabályt mégis diszpozitívként ültette át.)

II. AZ ELSŐDLEGES ÉS A MÁSODLAGOS SZOFTVERPIAC

1. A használt szoftver meghatározása

Nyugat-Európában illetve az Egyesült Államokban már évtizedes gyakorlat a használt szoftverek továbbértékesítése. A szoftverek gyártói túlnyomó többségükben nem teszik lehetővé sem a felhasználási engedély továbbadását, sem az allicenc („alfelhasználási jog” vagy „további engedély”) adását, sőt kifejezetten megtiltják azokat. Ha mégis előfordul, hogy a felhasználási engedély a licenc továbbadására is lehetőséget biztosít, ezt akkor is általában feltételhez kötik a szerződésben. Egyes szoftverek esetében a licencbeadók tájékoztatást kérnek a szoftver továbbadásáról, amelyért adott esetben valamilyen átírási díjat is felszámolnak. Bizonyos jogosultaknál és szoftverlicenc-típusoknál viszont csak írásos vagy hallgatólagos jóváhagyással lesz legális a licencjog átruházása.

Használt vagy újrahasznosított szoftvernek az olyan szoftvert nevezzük, amelynek felhasználásra feljogosító licence egy korábbi végfelhasználótól ered, tehát nem a gyártó/forgalmazó/kiskereskedő láncolatán át jut a felhasználási engedély jogosulti pozíciójába az, aki a programot hasznosítja, hanem továbbértékesítés folytán. Fontos megjegyezni, hogy a forgalmazó, illetve a kiskereskedő nem szerez végfelhasználói licencjogosultságot, mert ő maga nem végfelhasználó (és nem is tesz semmilyen olyan cselekményt, amely erre vezetne, így pl. a dobozos szoftver csomagolását értelemeszerűen nem bontja föl).¹⁵ A forgalmazók annyiban minősülnek felhasználónak, hogy a műpéldányok terjesztését gyakorolják a jogosulttal kötött szerződés alapján, a jogkimerülés azonban a forgalmazó-kiskereskedő láncolatban történő továbbadás során még nem következik be, csak az első végfelhasználó részére történő értékesítéskor. Ez nyilvánvaló a forgalmazókkal (kiskereskedőkkel) megkötött viszonteladói szerződések tartalma alapján is: ezek a distribution vagy reseller agreement-ek nem a műpéldányok tulajdonjogának az átruházására vonatkoznak, hanem a műpéldányokra vonatkozó forgalmazási jogot biztosítanak a kereskedőnek, aki az eladott műpéldányokkal később elszámolni köteles, és a befolyt vételárból bizonyos mértékű jutalékra jogosult. A szoftver akkor is használnak minősül, ha az első értékesítés megtörtént, de a szoftvert nem használták fel - ugyanis ebben az esetben már bekövetkezett a jogkimerülés. Érdektelen az is, hogy ez a bizonyos első vevő esetleg a szoftver csomagolását sem bontotta ki (így végeredményben nem lett végfelhasználó, mivel nem fogadta el a licencfeltételeket, és nem kezdte meg a szoftver felhasználását), a hangsúly itt ugyanis azon van, hogy a műpéldány tulajdonjogának első átruházása végbement, és ezzel a jogosultnak a terjesztésre vonatkozó kizárólagos joga – az adott műpéldány tekintetében – kimerült. A fentiekből láthatjuk, hogy a használt szoftver definiálásakor a legkevésbé sincs annak jelentősége, hogy a szoftvert valóban használták-e vagy sem.

2. Szoftverértékesítési típusok, az első eladás és az újraértékesítés összefüggései

A szoftverek értékesítésének különböző formái léteznek, és ezek a forgalombahozatali módok a licencfeltételeken is tükröződnek, valamint az adott szoftver használt szoftverként való újraértékesítésére (újraértékesíthetőségére) is kihatással vannak. A legjellemzőbb első eladáskori értékesítési formák a következők:

1. Teljes dobozos termék (FPP – full packaged product): Ez talán a klasszikusnak nevezhető megoldás, amelynek lényege, hogy a szoftvert egy erre a célra szolgáló anyagi hordozóra rögzíti a gyártó, és azt – a program dokumentációjával együtt – becsomagolja, hogy bolti kiskereskedői hálózaton keresztül értékesítse. A dobozban a felhasználói kézikönyvön kívül megtalálható a licencszerződés is.

2. Előtelepített szoftver (OEM - Original Equipment Manufacturer): Ebben az esetben árukapcsolásról van szó, vagyis a szoftver a számítógépre előzetesen telepítve lett, a felhasználónak a számítógép első indításakor kell csak elfogadnia a Végfelhasználói Licencszerződést (EULA – End User License Agreement). A legális és eredeti előtelepített szoftverhez a gyártó általában mellékeli a szükséges dokumentációt, továbbá a Microsoft a számítógépre ragaszt(at)ja a COA (Certificate of Authenticity – eredetiséget igazoló tanúsítvány) matricáját is.

3. *Mennyiségi licencek (volumenlicencek)*: Rendszerint szervezeti felhasználásra szánt és meghatározott metrika szerint értékesített szoftverek, melyeknél a kvantitatív mutatók lehetnek: szerverre telepíthető műpéldány száma, kliensoldali elérés számszerű mutatója (lehet nevesített vagy konkurens felhasználókban mérni, vagy akár gépenként), továbbá meghatározott funkcionalitások, jogosultságok, kiegészítő alkalmazások, és sok egyéb mérték szerint – az alkalmazott metrikáknak csak a gyártói fantázia szab határt. A mennyiségi licencek lényege, hogy a licencek tömeges beszerzésére tekintettel mennyiségi kedvezményeket, kedvezőbb árszinteket ér el a licenbbevevő. Egyszerűbb rendszerarchitektúrájú szoftvereknél (melyeknél pl. nincs elkülönült szerver- és kliensoldal, nincs middleware stb.) hiányozhat a strukturált metrika, és ebben az esetben a mennyiségi licenc alatt pusztán azt értik, hogy egy adott szervezet tömegesen rendel meg egy szoftvert.

Az említett szoftverkategóriák ellentétpárjaként érdemes a megértés végett szót ejteni az egyedi fejlesztésű szoftverről. Az egyedi fejlesztésű szoftver az, amely vállalkezési szerződés keretében, a megrendelő egyedi igényeinek megfelelően, részletes specifikáció alapján kerül kifejlesztésre. Ezek esetében nem beszélhetünk nyilvános terjesztésről, így a jogkimerülés elve sem érvényesül, tekintve, hogy mint korábban utaltam rá, a WCT 6. Cikke – a terjesztés joga cím alatt – a terjesztésre vonatkozóan az alábbi meghatározást adja: *(1) Az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy engedélyezzék műveik eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára adásvétel vagy a tulajdonjog egyéb átruházása útján való hozzáférhetővé tételét.* Az egyedi szerződéssel licencelt szoftver nyilvánvalóan nem minősül nyilvánosan terjesztettnek¹⁶, illetve azt is meg kell jegyezni, hogy a szoftverfejlesztési szerződés sokkal inkább egy szolgáltatás (egy vállalkezési szerződés), mintsem egy műpéldány adásvételére irányuló szerződés, így ezen szoftverek esetében a használtan való továbbértékesítés legfeljebb akkor legális, ha a felhasználó a vagyoni jogokat megszerezte és így azokkal maga rendelkezik, vagy pedig ha a fejlesztő kifejezetten feljogosította a felhasználót a továbbértékesítésre.

Az az elhatárolási szempont, amely az egyedi fejlesztésű szoftvert a nem egyedi fejlesztésű, azaz a sztenderd szoftvertől megkülönbözteti, nem bonyolult: mindaz, ami nem egyedi fejlesztésű, az sztenderd (gyakorlatilag sztenderdek nevezhetőek a dobozos szoftverek, az OEM-szoftverek, és a mennyiségi licenckonstrukcióban értékesített szoftverek egyaránt). Ez azt jelenti, hogy egy már korábban létező, többszöri értékesítésre szánt, és nem egyedi igényeknek megfelelően kifejlesztett szoftver minden további nélkül megfelel a sztenderd szoftver kritériumának. A sztenderd szoftvernek logikus és természetszerű velejárója, hogy van sztenderd EULA-ja és árlistája, mivel már nyilvánosan forgalomba hozták, és így bárki által beszerezhető. Közkeletűen és kiterjesztő értelemben gyakorta a dobozos szoftver kifejezést használják a sztenderd szoftver helyett – pl. közbeszerzések kiírásaiban – olyankor, amikor valójában a sztenderd szoftver lenne a helyes kifejezés. Amennyiben a fogalommal jelölni kívánt jelentést kifejező angol nyelvű terminus technicus-t keresünk, akkor a legmegfelelőbb kifejezés minden bizonnyal a COTS (commercial off-the-shelf) software, vagy egyszerűbben az off-the-shelf software elnevezés. A COTS egyik meghatározása szerint egy melléknév, amely olyan készen kínált szoftver- és hardvertermékeket jelöl, melyeket a nyilvánosság számára elérhető módon értékesítenek¹⁷.

Mindemellett pedig a releváns kategóriák ismertetésénél végezetül szót kell ejtenünk az online letöltött szoftverről is. A témával foglalkozó szakirodalomban gyakorta negyedik

kategóriaként emlegetik az FPP, az OEM és a volumenlicenc értékesítési metódusának ismertetését követően. És bár valójában ez is egy értékesítési módszernek tűnhet, mi több jogi szempontból is önálló problémakört vet föl, mivelhogy az INFOSOC-irányelv szerint a letöltésre való hozzáférhetővé tétel egy önálló felhasználási mód, fel kell mégis ismernünk, hogy az online letöltés nem a fenti három licenclési forma után következő negyedik típus, hanem egy azok mellett létező kategória, és pedig egyéb elhatárolási szempont alapján. Ez a szempont pedig merőben műszaki: a műpéldányhoz való hozzáférést lehet biztosítani úgy, hogy fizikai hordozón bocsátjuk rendelkezésre, és úgy is, hogy online letöltést lehetővé téve biztosítjuk a szoftver egy másolatának telepítését a felhasználó gépére. Manapság pedig az anyagi hordozók – CD-k, DVD-k – egyre inkább mennek ki a divatból, és az amúgy ismert szoftverértékesítési metódusokhoz is egyre inkább online hozzáférés kapcsolódik: az FPP már nem FPP többé, mivel a doboz megmaradt, de az nem „full”, mivel éppen a műpéldányt hordozó korong hiányzik belőle, helyette csak egy url-címet és egy licenckódot találunk. Az OEM-számítógép is olyan, amelyre a Windows csak előtelepítve van, a telepítés be nem fejezett fázisait a felhasználónak kell internetes kapcsolat segítségével véghez vinnie. Magyarázni sem kell, hogy természetesen a volumenlicenc esetén is a felhasználó szervezet ma már jobbra a gyártó oldaláról tölti le az őt megillető műpéldányokat (pl. Oracle-adatbáziskezelők).

A másodlagos szoftverpiacon a fentebb ismertetett értékesítési metódusok az újraértékesítés folyamán sajátos problémákat vetnek föl. Leginkább a hagyományos FPP szoftver az, amelynek használt szoftverként való értékesítése problémamentes a jogkimerülés értelmezése szempontjából (leszámítva persze, hogy a szoftverhez tartozó EULA esetlegesen tiltja a továbbértékesítést). A klasszikus dobozos szoftvernél, amelynél van anyagi hordozó, az újraértékesítés ugyanis alapvetően megfelel a jogkimerülés hagyományos értelmezésének, amely a műpéldánynak az anyagi hordozóban való megnyilvánulását követeli meg (ahogyan arra az INFOSOC-irányelv is utal). Az OEM-szoftverek esetében aggályokat az a gyártói licenccfeltétel okozott, amely megkövetelte, hogy az ilyen szoftver ne legyen elválasztható attól a hardver eszköztől, amelyhez kapcsolva azt először forgalomba hozták. A másodlagos szoftverpiacon ugyanis ezeket az OEM-szoftvereket gyakran már az eredeti hardverkörnyezettől elszakítva, önállóan értékesítik tovább. A mennyiségi licencek kapcsán pedig a tagállamok bírósági esetjogában kérdésként az vetődött föl, hogy vajon a mennyiségi licenc megosztható-e, jogosult-e valamely felhasználó pusztán az általa nem használt licenceket továbbértékesíteni. Az online letöltéssel elérhető szoftver azért okozott sok fejtörést és vitát, mivel az INFOSOC-irányelvből kiolvashatóan ez egy önálló felhasználási mód, amely nem értendő a terjesztés fogalma alá, ennél fogva jogkimerülésről online letöltésnél nem lehetett beszélni. Mindaddig, amíg az Európai Bíróság az Oracle v. UsedSoft ügyben hozott ítéletével új irányt nem adott, és a Szoftver-irányelv értelmezésével új tartalommal töltötte meg a jogkimerülés online letöltött szoftverekre alkalmazott fogalmát.

3. A másodlagos szoftverpiac jellemzői

A másodlagos szoftverpiac a használt vagy újrahasznosított szoftverek piaca, amely piacon a használt materiális vagy immateriális műpéldányok, valamint az ezekhez tartozó licencek átruházása zajlik. A másodlagos szoftverpiac kifejezésnek további fogalmi kritériuma a legalitás: noha maga az egész használt szoftverekkel kapcsolatos problémakör arról szól, hogy

legális-e a használt szoftverekkel való kereskedés, mégis azt kell mondanunk, hogy a jogszerűséget megkérdőjelezők (pl. gyártók) véleményétől eltekintve azt a hasznáلتszoftverpiacot kell másodlagos piacnak tekinteni, amelyen a legalább a jogszerű remarketingre törekvés teljes mértékben jelen van. Az ilyen cégek segítségével nyomon követhetően történik a licenctranszfer, így bizonyíthatóvá válik a jogkimerülés, és igazolhatóan legális az érintett szoftver felhasználása. A szoftver-remarketing számos előnnyel bír: az eladó bevételre tehet szert a már nem használt szoftverei értékesítése révén, a vevő – ha igényei nem érik el a legfrissebb szoftverek szükségességét – alacsonyabb áron jut hozzá, olcsóbban kivitelezhető a verziófrissítés, vagy a licenctenderdizálás. További előnyként értékelendő, hogy mivel a szoftver nem egy materiális dolog, ezért használt mivolta valójában egyáltalán nem eredményez minőségromlást. A régi szoftververzió – illetve a remarketing – nyilvánvaló hátránya, hogy nehezebb vagy lehetetlen frissítésekhez és támogatáshoz hozzájutni. A másik, talán komolyabb hátrány, hogy a gyártók a joggal továbbra is háborúban állnak, és a használt szoftver vevője nem lehet biztos abban, hogy a gyártó nem fogja beperelni őt, vagy azt, akitől a szoftvert használtan beszerezte, mint ahogy abban sem lehet bizonyos, hogy a bírósági gyakorlat mindig a felhasználók oldalán fog állni. Mindazonáltal a használt szoftverek eladása manapság egy dinamikusan fejlődő piaci szegmensnek tekinthető¹⁸.

III. BÍRÓSÁGI ESETJOG

1. Az Európai Unió tagállamainak esetjoga az Oracle v. UsedSoft ügy előtt

A használt szoftverekkel kapcsolatos egyik korai jogesetben az eljáró francia bíróság által vizsgált probléma a végfelhasználói licen szerződés (EULA) hatályának kérdése volt. A Créteil-i bíróság 1996-ban egy Microsoft által indított perben¹⁹ kimondta, hogy a Microsoft – szerződéses jogviszonyon alapuló kötelezettség hiányában – nem írhat elő kötelezettségeket egy jogkimerülés utáni továbbértékesítéssel foglalkozó kereskedő számára, így például nem írhat elő számára olyan marketing szabályt, hogy az adott használt szoftvert csak olyan felhasználóknak értékesítheti, akik már rendelkeznek a szoftver egy korábbi verziójával. A szoftver csomagolásán található EULA rendelkezései a bíróság szerint nem hoznak létre a kereskedő és a gyártó közötti kötetmi jogviszonyt.

Két németországi, továbbá egy franciaországi ítélet is foglalkozott OEM-szoftverek értékesítésével, a hardver és a szoftver kötelező összekapcsolásának kérdéskörével. A Frankfurti Legfelsőbb Tartományi Bíróság 2000-es ítéletében²⁰ egy szkanner és az ahhoz kapcsolódó képfeldolgozó A.P. szoftver kötelező jelleggel összekapcsolt értékesítésének körülményeit vizsgálta. A szoftvernek három verziója volt ismert: az alapprogram (ára 1700-2500,- márka), az upgrade és az OEM-verzió (ára: 550-620,- márka). Az utóbbi dobozán a következő felhívás szerepelt ezzel kapcsolatban: „Not to be sold separately” (vagyis: „nem értékesíthető önállóan”). Azon kikötés, mely szerint a program valamely változatának

átruházása csak hardver vásárlásához kapcsolódóan történhet, mind a jogi irodalomban, mind a korábbi döntésekben vitatott volt. A bírói tanács végül megállapította, hogy az OEM szoftverek terjesztése egyedi felhasználási mód, valamint, hogy a szoftver- és hardverelemek ily módon történő összekapcsolása teljesen természetes. Az összekapcsolt termékre vonatkozó jogkimerülés pedig ezek első közös értékesítésekor következik be²¹. Egy a Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság elé került ügyben a Microsoft perelte be viszonteladóit. A BGH által 2000-ben elbírált ügy²² többek közt arról is szólt, hogy vajon a gyártó és a viszonteladó közt létrejött szerződés korlátozó rendelkezései alkalmazhatók-e harmadik személyre, aki nem szerződő fél. A Microsoft ügy állapodott meg viszonteladókkal és hardver-gyártókkal, hogy azok a MS-DOS és a MS-Windows Munkacsoport szoftverek OEM-verzióit csak hardverrel együtt értékesíthetik. Egy további kereskedő, aki egy előbbi viszonteladótól vette a számítógépi programot és a hardvert, a szoftvert már csak önmagában értékesítette tovább. A Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy a szoftver első értékesítésekor bekövetkezik a jogkimerülés, a gyártó tehát csak az első értékesítés fölött gyakorolhat ellenőrzést, a további értékesítések fölött már nem. Az ítélet a szoftver továbbértékesíthetőségére helyezte a hangsúlyt, figyelemmel arra, hogy egy harmadik személy már nem lehet kötelezettje egy olyan szerződésnek, amely a gyártó és az ő viszonteladója között jött létre. Ugyanakkor az ítélet nem ad választ arra a kérdésre, hogy a végfelhasználó jogosult lesz-e a szoftver használatára, amennyiben hiányzik a gyártó által megkívánt felhasználási engedély. Egy másik, 2009-es Microsoft-ügyben²³ az eljáró francia bíróság úgy ítélte meg, hogy a kereskedő nem volt jogosult a szoftvert annak fizikai hordozójáról – egy személyi számítógépről – egy másikra áttelepíteni, és így értékesíteni. A francia bíróság azzal érvelt, hogy a jogkimerülés csak az eredeti fizikai adathordozó értékesítése esetén alkalmazható, csak az adott eredeti műpéldány tekintetében következik be a jogkimerülés: a szoftver átmásolása, többszörözése egy másik adathordozóra már szerzői jogsértést valósít meg.²⁴

Két holland jogeset is volt, amelyek során az eljáró bíróságok a felhasználás jogszerűségét vizsgálták EULA hiányában, vagy tiltó rendelkezése esetén. A Hágai Elsőfokú Bíróságnak 2002-ben egy EULA nélküli használt szoftver használatának jogszerűségéről kellett döntenie²⁵. A bíróság kimondta, hogy nem vonható kétségbe, hogy a vevő az adott műpéldányok tulajdonjogát megszerezte, a szoftver használatához azonban, végfelhasználói licencszerződés hiányában, nincs joga. Egy másik holland esetben a Dordrecht-i Elsőfokú Bíróság 2010-ben már az előbbivel ellentétes végkövetkeztetésre jutott. Az ítéleti jogesetben²⁶ egy felhasználó a munkaállomásokra telepített CAD szoftvereket úgy értékesítette egy további személynek, hogy nem kérte a hivatalos viszonteladó hozzájárulását az ügylethez, holott az értékesítő felhasználót kötelező licencszerződésben az állt, hogy nem jogosult a szoftvert vagy annak dokumentációját harmadik személy részére hozzáférhetővé tenni. A bíróság ítélete szerint a szoftvert jogszerűen megszerző személy általi használat nem szerzői jogsértés, a jogkimerülés doktrínája alapján pedig a továbbértékesítés nem tiltható meg, így a szoftvert utoljára megszerző személy jogszerűen megszerző személynek tekintendő. A holland bíróság a szoftver használatára (felhasználására) való jogot a holland szerzői jogi törvénynek a Szoftver-irányelvvel összhangban álló statutory license-szabályából vezette le.

Az Oracle v. UsedSoft ítélet előfutáraként figyelemreméltó továbbá az a korábbi németországi ítélet, amely a volumenlicenckek és az immateriális műpéldány problematikájával foglalkozott. 2006. október 18-án látott napvilágot a Hamburgi Tartományi Bíróság előtt 315 O 343/06

ügyszámon a Microsoft és a UsedSoft között folyamatban lévő per első fokú ítélete²⁷. Az ítélet kimondja, hogy: „az egyes Microsoft szoftver-licenck adásvétele illetve az átruházása, melyek korábban volumenlicenc szerződések keretében, mint például: select-szerződések kerültek megadásra, a Microsoft hozzájárulása nélkül is érvényes.” A hamburgi testületnek a szoftver immateriális átadásával kapcsolatosan sem voltak aggályai. Álláspontja szerint, amennyiben az immateriális átruházás a fizikai átadás helyébe lép, úgy erre tekintettel az immateriális műpéldányra vonatkozóan kell a jogkimerülésnek bekövetkeznie. Megállapította továbbá, hogy a volumenlicenck esetleges felosztása a jogkimerülés szempontjából semmilyen jelentőséggel nem bír. Ugyancsak hangsúlyozta a bíróság, hogy a Microsoft által a licenckben foglalt, a terjesztési jogot korlátozó rendelkezések érvénytelenek, azokra érdemben hivatkozni a törvény rendelkezéseivel szemben nem lehet.

2. Az Oracle v. UsedSoft ügy

A jogvita az Oracle és a svájci székhelyű UsedSoft AG között bontakozott ki, mivel a UsedSoft használt Oracle adatbázis-kezelőket értékesített, amelyeket az Oracle eredetileg 85%-ban online módon forgalmazott. Az Oracle sérelmezte, hogy a UsedSoft olyan szoftverekre vonatkozó licencket kínál eladásra, amelyeket előzőleg az Oracle ügyfeleitől vett meg. E licenckek úgynevezett mennyiségi licenckek voltak, amelyek közül egyeseknél minimum 25 felhasználóra biztosított a szoftvergyártó használati jogot, és amelyek ún. szerver-kliens szoftverként működtek. További felhasználók esetén új licencket kellett vásárolni. Az Oracle szerint a UsedSoft a szoftvergyártó többszörözéshez való kizárólagos jogát sértette meg, mikor a használt programokat vevői gépére másoltatta át, illetve lehetővé tette, hogy azokat az Oracle oldaláról letöltsék, a felhasználási szerződés szerint a felhasználói jogok ugyanis nem ruházhatók át az Oracle vevői által. A UsedSoft a használt licencket, illetve azoknak egy részét akkor szerezte meg meg az Oracle ügyfeleitől, amikor az eredetileg megszerzett, meghatározott számú felhasználóra vonatkozó licenckek meghaladták az első megszerző igényeit (vagyis a UsedSoft az eredeti licencket egyes esetekben megosztotta, és csak a „használatlan” mennyiségeket vette meg az eredeti Oracle-ügyféltől, így meghatározott felhasználói számra szóló licenck az eredeti vevőnél maradt). A UsedSoft „naprakész” licencket forgalmazott, vagyis olyan műpéldányra vonatkozó licencket kínál eladásra, amelyek az eredeti licenckbevevő által az Oracle-lel kötött karbantartási szerződés szerinti legfrissebb verzióknak feleltek meg, továbbá a UsedSoft az eredeti eladás jogszerűségét közjegyzői tanúsítvánnyal igazolta.

Az ügy a Münchener Tartományi Bíróságon vette kezdetét 2005-ben. A bíróság hosszas mérlegelést követően, az eset körülményeire tekintettel (hiányzott a műpéldány, illetve a bíróság aggálya miatt, mely szerint az eljárás a tömegesen elnyert szoftverlicenck felosztásához, elaprózódásához vezethet) az Oracle keresetének adott helyt 2007-ben. A UsedSoft fellebbezése nyomán a Münchener Fellebbviteli Bíróság 2008-ban hozott ítéletében a hagyományos álláspontnak megfelelően megállapította, hogy a jogkimerülés nem alkalmazható olyan terjesztés esetén, amely nem fizikai adathordozón valósul meg, mi több kiemelte, hogy az online letöltésre való hozzáférhetővé tétel egy eltérő felhasználási mód, mint a terjesztés, amely fizikai adathordozón, vagyis műpéldány tulajdonjogának átruházása útján való forgalmazásban testesül meg. A UsedSoft ezután felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, ám a Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (BGH) már nem találta ennyire

egyértelműnek az ügyet, ezért 2011-ben előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bírósághoz fordult. A BGH beadványában az alábbi kérdésekre várta a választ az Európai Bíróságtól:

- jogszerűen megszerző személynek minősül-e az a személy, aki nem rendelkezik a szerzői jog jogosultja által biztosított felhasználói joggal, de a számítógépi program példányának terjesztésére vonatkozó jog kimerülésére kíván hivatkozni?
- bekövetkezik-e online értékesítés esetén a terjesztés jogának a kimerülése?
- a használt licencet megszerző személy hivatkozhat-e a program többszörözött példányának előállítására érdekében a számítógépi program azon példányának terjesztésére vonatkozó jog kimerülésére, amelyet a jogosult engedélyével a programot elsőként megszerző személy az internetről letöltött, ha a programot elsőként megszerző személy a saját programpéldányát törölte vagy már nem használja?

Az Európai Bíróság 2012. július 3-án hozta meg ítéletét. A Bíróság döntését számos kérdés vizsgálata mentén indokolta. Az alábbiakban e kérdések mentén ismertetem kivonatolva az EUB álláspontját.

Eladás-e az alapügybeli ügylet, megvalósul-e a műpéldány tulajdonjogának átruházása? A Bíróság szerint az a kereskedelmi ügylet, amely valamely számítógépi program példányára vonatkozó terjesztési jog kimerülésével jár, magában foglalja, hogy az e példányon fennálló tulajdonjogot átruházták. A 4. Cikk (1) bekezdésében említett „eladás” önálló uniós jogi fogalom, mivel az irányelv nem utal e kifejezés nemzeti jogok szerinti értelmezésére. Az általánosan elfogadott meghatározás szerint az „eladás” olyan megállapodás, amellyel valamely személy a vételár megfizetése ellenében a tulajdonában lévő anyagi vagy immateriális javakon fennálló tulajdonjogot egy másik személynek engedi át. A számítógépi program példányának letöltése és az arra vonatkozó felhasználói licencszerződés megkötése szétválaszthatatlan egységet alkot, a számítógépi program letöltésének ugyanis nincs értelme, ha az említett példányt annak birtokosa nem használhatja. Az Oracle vevője, aki letölti az érintett számítógépi program példányát, és aki az említett példányra vonatkozóan felhasználói licencszerződést köt ezzel a társasággal, a vételár megfizetése ellenében határozatlan időre megkapja e példány használati jogát, ez tehát arra szolgál, hogy lehetővé tegye a műpéldány tartós használatát. Az olyan helyzetben, mint amilyen az alapügybeli, a szerzői jog jogosultja részéről a számítógépi program példányának a vevő részére való átadása, amelyhez ugyanezen felek között felhasználói licencszerződés megkötése is társul „a számítógépi program példány első eladásának” minősül a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében, és közömbös, hogy az átadásra lemezen, vagy letöltés útján kerül sor.

A jogkimerülés csak fizikai hordozóra vonatkoztatható-e, vagy immateriális műpéldányra is? A Bíróság azt is megvizsgálta, hogy igazolható-e az az értelmezés, mely szerint a terjesztési jognak a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdése szerinti kimerülése csak a kézzelfogható tárgyakra vonatkozik, az internetről letöltött számítógépi programok immateriális példányaira azonban nem. Azt, hogy az online nyilvánossághoz közvetítés egy önálló felhasználási mód, és a jogkimerülés kizárólag anyagi hordozó tulajdonjogának az átruházására vonatkozik, az INFOSOC-irányelv rögzíti. A 2009/24 irányelv, amely kifejezetten a számítógépi programok

jogi oltalmára vonatkozik, a 2001/29 irányelvhez képest *lex specialis*nek minősül. Az említett rendelkezés pedig, további részletezés nélkül a „számítógépi program valamely példányának első eladására” utal, és egyáltalán nem tesz különbséget a szóban forgó példány anyagi vagy immateriális formája alapján: terjesztési jog kimerülése tehát egyaránt vonatkozik a számítógépi programok anyagi és immateriális példányaira.

A karbantartási szerződés következtében a program frissített verziója már nem azonos az eredetileg megszerzett programmal, megakadályozza-e ez a körülmény a jogkimerülést? Meg kellett vizsgálni, hogy – amint azt az Oracle állította – az első megszerző által kötött karbantartási szerződés mindenképpen megakadályozza-e a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdése szerinti jog kimerülését, mivel a számítógépi program azon példánya, amelyet az első megszerző a második megszerzőnek eladhat, már nem felel meg az általa letöltött példánynak, hanem az az említett program új példányának minősül. Még ha a karbantartási szerződés határozott időre is szól, meg kell állapítani, hogy az ilyen szerződés alapján kijavított, megváltoztatott vagy kiegészített funkciók szerves részét képezik az eredetileg letöltött példánynak, így a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének szerinti terjesztési jog kimerülése kiterjed a számítógépi programnak a szerzői jog jogosultja által eladott – kijavított és naprakésszé tett – példányára is.

Meg lehet-e osztani a mennyiségi licencet? Ha az első megszerző személy által megszerzett licenc a szükségleteit meghaladó számú felhasználóra vonatkozik, akkor ez a megszerző a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti terjesztési jog kimerülésére tekintettel nem jogosult arra, hogy a licencet megossza, és az érintett számítógépi programnak kizárólag az általa meghatározandó számú felhasználónak megfelelő használati jogát adja el. Ugyanis az eredeti megszerző, aki újra eladja a számítógépi program azon anyagi vagy immateriális példányát, amely esetében a szerzői jog jogosultjának terjesztési joga kimerült, a szerzői jogi jogosult kizárólagos többszörözési joga megsértésének elkerülése érdekében a program példányának újraeladása időpontjában köteles a saját példányát használhatatlanná tenni. Márpedig az előző pontban felidézetthez hasonló helyzetben a szerzői jog jogosultja továbbra is használja a szerverére telepített számítógépi program példányát, tehát azt nem teszi használhatatlanná.

Hogyan kell értelmezni a jogkimerülést? A 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a számítógépi program példányának terjesztési joga kimerül, ha a szerzői jog jogosultja – aki engedélyezte, akár ingyenesen is, e példánynak az internetről valamely adathordozóra való letöltését –, az e példány gazdasági értékének megszerzését lehetővé tevő vételár megfizetése ellenében a tulajdonában álló műpéldányon időbeli korlátozás nélkül felhasználói jogot is biztosított.

Mikor alkalmazható a jogszabályi felhatalmazáson alapuló használati jog ? Ha a szerzői jog jogosultjának vevője megvásárolja az említett jogosult internetes oldalán található számítógépi program valamely példányát, a számítógépére való letöltésével többszörözi az említett példányt, ami a 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján engedélyezett cselekménynek minősül. Egyébiránt, a 2009/24 irányelv preambuluma (13) bekezdése szerint, „a program jogszerűen megszerzett példányának felhasználásához szükséges betáplálás és futtatás [...] szerződésben nem tiltható meg”.

Ki minősül jogszerű megszerzőnek? Mivel a szerzői jog jogosultja nem tiltakozhat azon számítógépi program példányának újraeladása ellen, amelynek vonatkozásában az említett jogosult terjesztési joga a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében kimerült, a bíróság megállapította, hogy az e példány második megszerzője, valamint az összes későbbi megszerző, a példány „jogszerű megszerzőjének” minősül a 2009/24 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének értelmében. Ebből következően a számítógépi program példányának az első megszerző általi újraeladása esetén az új megszerző a 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében letöltheti a számítógépére azt a példányt, amelyet az első megszerző adott el neki.

Miután a Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság választ kapott az EUB-tól az előzetes döntéshozatali eljárás keretében feltett kérdéseire, rendelkezett a nemzeti bírósági eljárás folytatásáról az Oracle és a UsedSoft közötti perben. Ahogyan az várható volt, a legfelsőbb német bírói fórum egyetértett az EUB döntésével, így a BGH a UsedSoft fellebbezését elfogadta, és 2013. július hó 17. napján hozott határozatában az elsőfokú döntést hatályon kívül helyezte, az elsőfokon eljáró Münchener Tartományi Bíróságot pedig az elsőfokú eljárás megismétlésére kötelezte. A BGH utasításokkal látta el az elsőfokon eljáró bíróságot az EUB döntésének értelmezését elősegítve, és bizonyítási kötelezettségeit megjelölve. Ezzel a BGH iránymutatást adott arra nézve, hogy milyen körülményeket kell figyelembe venni a terjesztési jog kimerülésének megállapításához: (1) meg kell győződni arról, hogy amikor a vagyoni jogi jogosult a műpéldányt értékesítette, úgy a szoftverért felszámított ellenérték őt egy gazdaságilag indokolt ellentételezéshez juttatta-e; (2) meg kell vizsgálni, hogy az eredeti vevő időbeli korlátozás nélküli felhasználási jogot (ún. öröklencet) szerzett-e; (3) a javításokra, frissítésekre és egyéb kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozóan létrejött-e egy különálló szerződés a vagyoni jogi jogosult és az eredeti felhasználó között; (4) az eredeti vevő használhatatlanná tette-e a saját műpéldányát. Az Oracle v. UsedSoft ügy jelenleg tovább folytatódik az elsőfokon eljáró német bíróság előtt, az ügy befejezésére még várni kell.²⁸

3. Újabb német bírósági ítélet az EUB döntése óta²⁹

Az Oracle v. UsedSoft ügy mellett egy másik UsedSoft-ügy is folyamatban volt 2012-ben Németországban, amelynek felperese az Adobe szoftveróriás volt. Az Adobe v. UsedSoft ügyben vizsgált a Frankfurti Tartományi Felsőbíróság (OLG Frankfurt) 2012. december 19-én hozott ítéletet. Ebben az ügyben a tények – a UsedSoft szolgáltatásából adódóan – lényegében azonosak az Oracle v. UsedSoft ügyben szereplőkkel: a szoftver remarketing cég volumenlicencket keretében beszerezett, de már nem használt szoftverpéldányokat vásárolt fel (az eredeti volumenlicencket megosztása révén tehát az eredeti „mennyiségből” csak a nem használt műpéldányokat szerezte meg), és ezeket online letöltés útján, honlapján keresztül továbbértékesítette. A használt szoftverek vevői kézhez kapták az eredeti licencket és egy közjegyzői okiratot, amely azt tanúsította, hogy az eredeti műpéldányokat a korábbi felhasználók törölték számítógépeikről. E gyakorlatot az Adobe is jogellenesnek tartotta, és ezért indított eljárást a UsedSoft céggel szemben. Az OLG Frankfurt behatóan tanulmányozta az EUB előzetes döntését, mivel ítéletét alapvetően erre alapozta. Nyilvánvalóan ennek fényében nem meglepő, hogy a UsedSoft gyakorlatát jogszerűnek minősítette, kimondva, hogy az adott szoftverpéldányokra fennálló terjesztési jog a jogszerű forgalomba hozatallal kimerült. Az OLG Frankfurt foglalkozott azzal a kérdéssel is, hogy sérültek-e a jogosult

érdekei azáltal, hogy az eredeti értékesítésnél alkalmazott árképzésnél a gyártó nem számolt a viszonteladás lehetőségével. Ezzel kapcsolatban a bíróság arra az álláspontra jutott, hogy a jogosultnak igenis lehetősége nyílt e körülmény átgondolására, tekintettel arra, hogy fizikai hordozókat értékesített a fogyasztók felé. Kifejezett újdonságot az Oracle-ügy EUB általi megítéléséhez képest az OLG Frankfurtnak a volumenlicenck megoszthatóságával kapcsolatos álláspontja jelentett. Az Európai Unió Bírósága ezzel összefüggésben azt rögzítette, hogy a volumenlicencket nem lehet megbontani, vagyis nem lehetséges annak egy részét továbbadni, másik részét megőrizni. A német felsőbb bíróság a jelen ügyben arra az álláspontra helyezkedett, hogy ténylegesen nem is került sor a volumenlicenc bármiféle megbontására, ugyanis a forgalomban elérhető licenck tényleges száma változatlan maradt, ami döntő jelentőséggel bírt az ítélet szempontjából.³⁰

IV. ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

1. Az Oracle vs. UsedSoft ügy értékelése

Az EUB döntése – ha nem is a gyártók részéről – összességében kedvező fogadtatásra talált, és az ítéletet taglaló számtalan cikkben a szerzők jobbra örömmel üdvözlük a döntést, és méltatják annak megállapításait. Az ítéletnek a jelentősége nem pusztán annyiban áll, hogy kvázi legitímálta a hasznáلتszoftver-kereskedelmet, sokkal több annál, ugyanis alapos okfejtéssel számos jogértelmezési kérdésre megadta a választ. A legfontosabb – jogértelmező szerepű – megállapításai a következők: (1) Az „eladás” – mint uniós jogi fogalom – jelentése: *anyagi vagy immateriális* jogokon fennálló tulajdonjog átruházása. (2) A műpéldány tulajdonjogának megszerzése és a licenck szerződés megkötése *szétválaszthatatlan egységet alkot* – így a vételár erre az egységes jogügyletre értendő. (3) A műpéldány tulajdonjoga átruházásának – eladásnak – minősül, ha a vevő a műpéldány vételárának megfizetése ellenében határozatlan időre megkapja e példány használati jogát. (4) A jogkimerülést immateriális műpéldányra, online letöltött szoftverre is alkalmazni kell. (5) A jogkimerülés kiterjed a szoftvernek a karbantartási szerződés eredményeként kijavított és naprakésszé tett példányára is. (6) A többszörözési jog megsértésének elkerülése érdekében a műpéldány újraeladásának időpontjában az eladó köteles a saját példányát használhatatlanná tenni. (7) A mennyiségi licenck nem osztható meg. (8) Második és minden további újraértékesítésnél a szoftverpéldány jogszerű megszerzőjének minősül, aki olyan műpéldányt szerez meg, amelyre első eladáskor bekövetkezett a jogkimerülés, így az ilyen megszerzőt a Szoftver-irányelv 5. Cikk (1) bekezdése alapján megilleti a többszörözési jog a program betáplálása és futtatása érdekében.

Az ítéletet a legtöbb kritika a mennyiségi licenck oszthatatlanságának kimondásával kapcsolatosan érte. Meglátásom szerint azonban a kritikai észrevételek alapvetően eltúlzottak, és nincsenek tekintettel az ítéleti tényállás egyediségére. Mindenekelőtt kiemelném, hogy az ítélet 69. pontjában foglalt megfogalmazás (mint a tényállás jogi minősítésének része) egyértelműen arra utal, hogy a tényállásbeli esetben a bíróság szerint is mindössze egy licenck (egy felhasználási szerződés) létezik, nem pedig annyi, ahány felhasználóra kiterjed a felhasználási engedély: „...*ha az első megszerző személy által megszerzett licenck a*

szükségleteit meghaladó számú felhasználóra vonatkozik...” Ez az értelmezés összhangban áll azzal, amit a volumenlicenccel kapcsolatban fentebb kifejtettem (II./2.). A 25 felhasználóra kiterjedő licenc, és 25 db. egyedi licenc közé pedig semmiképp nem lehet egyenlőségi let tenni az ítéleti tényállás szerinti esetben, a következők miatt. Az ítélet is rögzíti, hogy az Oracle-adatbáziskezelő ún. szerver-kliens architektúrára épülő szoftver. Ez technikai értelemben azt jelenti, hogy minimum van egy szerveroldali komponens (szerverre telepített szoftver-műpéldány), és esetlegesen 25 db. kliens-alkalmazás. A 25 felhasználóra jogosítás tehát nem feltétlenül jelent 25 db. műpéldányt, ellenkezőleg: az igazi értelme az, hogy a licenc (és így a rendszer technikailag is) 25 bejelentkező „user”-nek engedi meg egyszerre, hogy hozzáférjenek a szerveren futó adatbáziskezelőhöz. Márpedig amennyiben eladok a 25-ből pl. 12 egyéni felhasználási jogosultságot („licenct”), akkor ha van kliens-alkalmazás, abból 12-nek a törlését az eredeti felhasználók gépéről még megoldhatom, a szerveroldali programot viszont kénytelen vagyok jogszerűtlenül többszörözni, annak egy példányát ugyanis telepíteni kell a vevő szerverére, ám a saját szerveroldali példányomat is meg kell őriznem, hogy a megmaradt 13 „licenct” használni tudjam. Ezt teljesen helytállóan állapítja meg az ítélet 70. pontja: *„...márpedig az előző pontban felidézethez hasonló helyzetben az eredeti megszerző továbbra is használja a szerverére telepített számítógépi program példányát, tehát azt nem teszi használhatatlanná”*. Az ítélet 71. pontja pedig logikusan rögzíti – tekintettel a műpéldány-tulajdonjog és a licenc szétválaszthatatlan egységének elvére figyelemmel – hogy adott felhasználási jogok egy konkrét műpéldányra vonatkoznak, vagyis a példánk szerinti 12 db. user license eladása abban az esetben sem lehet jogszerű, ha a vevő amúgy már rendelkezik a szerverszoftver egy példányával.

Mint utaltam rá a volumenlicenccet bemutató részben (II./2.), a mennyiségi licenc kifejezést tehát több eltérő értelemben is használják. Az egyik eset, amikor csak „diszkontáron” szerez be egy szervezet nagyobb mennyiségű licenct: valójában annyi szoftverműpéldányt szerez be, ahány felhasználónak arra szüksége lesz – ezek a „mennyiségi licencc” valóban megbonthatók második értékesítés alkalmával, hiszen annyi műpéldány van, ahány felhasználót a licenc feljogosít. A fentiekkel egyező értelmezésre, de eltérő fogalomhasználatra jutott a BGH 2013. július 17-i döntésében. A BGH határozata világosan rámutatott, hogy miként kellene értelmezni a gyártók által gyakran félreértelmezett „feldarabolási tilalmat”: az az önálló (egységes vagy egyedüli) licencc feloszthatatlanságára vonatkozik, nem pedig licenc-csomagok eladására, melyeknél meghatározott számú önálló licenct egy csomagban hoznak forgalomba, ahogyan az a volumenlicencc esetében történik (megjegyzés: a BGH szóhasználatában tehát csak az önálló licencc összességéből álló licenc-pakkok neveztetnek volumenlicenccnek, ezzel szemben azokat a konstrukciókat, melyek pl. szerver-kliens architektúra folytán nagyobb számú végfelhasználót – vagy folyamatot, vagy egyéb paramétert – jogosítanak, önálló, egységes licenccnek nevezi a BGH). A vezető német IT-jogi szakértő, Hoeren, Thomas is akként magyarázza az EUB döntését, hogy a feldarabolási tilalom csak önálló, egységes licenccre vonatkozik, nem pedig a több önálló licencc együttes értékesítéséből álló volumenlicenccre. Ugyanerre az összefüggésre mutatott rá az OLG Frankfurt 2012. december 19-i döntése is, amely ugyanezen logika mentén engedte a volumenlicencc feldarabolását, tekintve, hogy az Adobe-esetbeli tényállás e tekintetben nem volt azonos az Oracle v. UsedSoft ügyben megismert tényállással.³¹

2. Következtetések a használt szoftverekkel való kereskedés jelenére és jövőjére vonatkozóan

A használt szoftverekkel való kereskedés – nem kis mértékben a bírósági zöld jelzés hatására is – gyakorlatilag fellendülőben van. Mint a bevezetőben is utaltam rá, a UsedSoft v. Oracle ügyben hozott ítélet csak egy csata végkimenetele volt abban a szerzői jogi háborúban, melyet a gyártók és a felhasználók egymással vívnak. Vajon milyen irányba terelik a közelmúltbeli bírósági fejlemények a gyártók üzletpolitikáját és licencstratégiáját? Álláspontom szerint – anélkül, hogy ebben bármiféle erkölcsi vagy gazdasági igazságosságot igyekeznék keresni – tényszerűen kijelenthető, hogy a gyártók jobbra olyan irányba fognak elmozdulni, amely kihúzhatja a talajt a használt szoftverekkel kereskedők lába alól, ehhez pedig olyan licencpolitikát alkalmaznak majd, illetve olyan ügyleteket hoznak létre, amelyeknél a jogkimerülés kérdése eleve fel sem merül. Az ún. „öröklicenct” egyre több kereskedelmi szoftver esetében felváltja a bérleti konstrukció (ld. pl. MS Office 365). A számítástechnika fejlődése pedig más utakat is nyit: rohamosan fejlődnek a felhőalapú megoldások, és a cloud-computing már nemcsak az adattárolást, hanem a számítási kapacitás növelésének előnyeit is kihasználja, így egyre inkább teret hódít az SaaS (Software as a Service), amelynél a műpéldány már csak a szolgáltató szerverén működik, és a felhasználó a számítógépes programot már csak mint távoli szolgáltatást veszi igénybe. Ezek a technológiák már nem feltételezik, hogy a felhasználó rendelkezék a saját gépére telepített műpéldánnyal. A számítástechnikai kapacitások – programok, tárhelyek – igénybevétele feltehetőleg egyre inkább szolgáltatás-jelleget ölt. Ha ezeket a tendenciákat vesszük figyelembe, akkor még ha nem is állíthatjuk, hogy a klasszikus szerzői jogi alapokon álló szoftverjog létjogosultságát veszti, azt mindenesetre bizonyossággal megjósolhatjuk, hogy a leggyorsabban fejlődő iparág, az IT egyre komolyabb kihívások elé fogja állítani a technikai fejlődéssel lépést tartani igyekvő, de attól mindig elmaradó jogot. Bár jómagam vallom, hogy a jogra, mint államilag kikényszeríthető magatartási szabályrendszerre szükség van, és csak a jog megújulási képességén (önszabályozás előmozdítása, precedensjog növekvő szerepe, technológia-független szabályozási célok megfogalmazása, előretekintő szabályozás stb.) múlik, hogy fel tudja-e venni a versenyt a rohanó idővel és a megújuló technológiákkal. Ha nem, akkor minden bizonnyal Lawrence Lessig utópisztikus mondása válhat valóra, aki szerint „code is law” (a kód maga a jog).

---

¹Lessig, Lawrence: Szabad kultúra. <http://mek.oszk.hu/03200/03207/html/> [2014.08.25.]

²Dr. Boytha György: A szellemi alkotások joga és az új Polgári Törvénykönyv, Idézi: Grad-Gyenge Anikó: Búcsú a szellemi alkotások jogától? – A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban. <http://ptk2013.hu/szakcikkek/grad-gyenge-aniko-bucusu-a-szellemi-alkotasok-jogatol-a-szerzoi-jog-es-az-iparjogvedelmi-oltalmi-formak-polgari-jogi-vedelme-a-magyar-maganjogban/1776> [2014.04.29]

³Ficsor Mihály Zoltán: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz), Idézi: Grad-Gyenge Anikó: im.

⁴Legalábbis hagyományos értelemben a műpéldányt így kellett értelmezni - szoftverek vonatkozásában ugyanis a műpéldány fogalma az Oracle v. Usedsoft ügyben hozott ítélet óta átértelmeződött.

⁵Az alcím alatt tárgyalta rész alapjául Tosics Nóra: A szerzői jog nemzeti, nemzetközi és regionális kimerülésének kérdései c. dolgozata szolgált <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200302/01-tosics.html?printable=1> [2014.04.29.]

---

⁶ Korábban: 36. cikk.

⁷ Deutsche Grammophon GmbH v. Metro-SB-Grossmarkte GmbH-ügy, 1970. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61970CJ0078> [2014.08.26.]

⁸ Centrafarm v. Sterling Drug ügy, C-15/74, 1974. http://www.biicl.org/files/2068_c-15-74.pdf [2014.08.26.]

⁹ Musik-Vertrieb Membran GmbH v. GEMA ügy, 1980. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61980CJ0055> [2014.08.26.]

¹⁰ Így ítélezett a Münchener Fellebbviteli Bíróság is az Oracle v. UsedSoft ügyben.

¹¹ Faludi Gábor: A szoftver szerzői jogi szabályozása. http://www.infojog.hu/sites/infojog.hu/files/info7_melleklet_vegleges.pdf [2014.05.02.]

¹² Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez, Szerkesztő: Dr. Gyertyánfy Péter, CompLex Kiadó Kft., 2006. 58. § 3.1.

¹³ Darázs Lénárd, Faludi Gábor, Kisfaludi András, Pajor-Bytomski Magdalena, Vékás Lajos: Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban, KJK-KERSZÖV, 2001, p. 307-308.

¹⁴ Overdijk, Tjeerd - van der Putt, Polo - de Vries, Eva - Schafft, Thomas: Exhaustion and Software Resale Rights – A comparison between the European exhaustion doctrine and the U.S. first sale doctrine in the light of recent case law. <http://itenrecht.nl/www.delexbackoffice.nl/uploads/file/IT%20en%20Recht/Exhaustion%20and%20Software%20Resale%20Rights%20CRI%202011-02.pdf> [2014.05.03.]

¹⁵ A definíció forrása: <http://szerzoijog.com/hasznalt-szoftver/> [2014.08.26.]

¹⁶ A nyilvánosság értelmezését a terjesztés kapcsán az I. fejezet 3. pontjában fejtettem ki részletesebben.

¹⁷ <http://www.webopedia.com/TERM/C/COTS.html> [2014.08.26.]

¹⁸ A bekezdés forrása: <http://szerzoijog.com/hasznalt-szoftver/> [2014.08.26.]

¹⁹ Overdijk, Tjeerd - van der Putt, Polo - de Vries, Eva - Schafft, Thomas: im. p. 38.

²⁰ OLG Frankfurt 6 U 63/99, <http://ig.cs.tu-berlin.de/oldstatic/w2001/ir1/aufgabe2/texte/OLG-FFM2000-OEM-Vertrieb.pdf> [2014.09.10.]

²¹ Dr. Dudás Ágnes: A használt szoftverekkel való kereskedés jogi lehetőségei. http://www.drudas.hu/hasznaltszoftverek_standard_oem [2014.09.10.]

²² BGH I ZR 244/97, <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=a85adc62585ac6196fd062b9913c0335&client=12&nr=22588&pos=0&anz=1> [2014.09.10.]

²³ Cour d'Appel de Douai, 2009, Wipnord/Microsoft; http://www.legalis.net/spip.php?page=jurisprudence-decision&id_article=2582 [2014.09.10.]

²⁴ A bekezdésben bemutatott németországi jogesetek ismertetésének elsődleges forrása: Dr. Dudás Ágnes: im. [2014.09.10.]

²⁵ Court of den Haag, 2002; <http://www.itenrecht.nl/index.php?/////26791/> [2014.09.10.]

²⁶ Court of Dordercht, 2010; <http://www.ie-recht.nl/index.php/?Rechtbank+Dordrecht/////473/&offset=15> [2014.09.10.]

²⁷ LG Hamburg 315 O 343/06, 2006; <http://openjur.de/u/31839.html> [2014.09.10.]

²⁸ Maša Savič: Dilemma of the exhaustion principle in the digital economy: The impact of UsedSoft in practice and theory in the EU and US. <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=134390> [2014.09.11.]

²⁹ OLG Frankfurt a.M., 11 U 68/11; <http://openjur.de/u/589715.html> [2014.09.10.]

³⁰ Mezei Péter: Német ítélet a UsedSoft kontra Adobe ügyben. <http://copyrightinthexxixcentury.blogspot.hu/2013/10/nemet-itelet-usedsoftkontra-adobe.html> [2014.05.04.]

³¹ <https://www.usedsoft.com/en/press/press-releases/germanys-federal-supreme-court-usedsoft-wins-across-the-board/> [2014.09.11.]